

Kayëte mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Rom Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëk anji kayëte ante nkeho Korent hna wati yas rarëna doku lëwü ÿa yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'imbëd g'iryaw gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (56 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Nahan nte ÿak nëfak ña tufahnëk hn'inji kayëte Këris ye ale yijëk njëdahn ipeh ña vahnë va fop, wasëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif. Nkabahnëd wapacëk Wënu ña ye Wën ve duniÿa fop. Fop meninëk do kodënëhna tëkënin icëmb Wënu ña. Fop mbalëkëfuna afehët a do paß gë Këris fo Wënu ña catahnëka gë fuhnë.

Pol nësëd fëna pañare bulunda lëwü, wasëwif wã, do hak nudëhëhni Wënu ña. Wëlin yëb ryampo ile hnëfak: 1.16, 17 «Cëfëhnëd ilohna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pehëtahnëdëhëhni fop vële hwëtahnëd va ye, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. G'ikwëtahn ña do soñe ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëd usatah Wënu ña: gante kerik ka: “Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.”»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ipeh, ikwëtahn, mbahn, wameh, asatah/usatah, wasëwif, Ahwëhn Yesu, sariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-17)

Vahnë va fop menëni (1.18-3.20)

Ikwëtahn Këris satënëdfëha ahnë (3.21-5.21)

Icëm paÿare wameh do uwám gë Iyir Ipacah
(6.1-8.39)

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk (9.1-11.36)

Ankeya kasëk gë Këris ÿa (12.1-15.13)

Doku Pol (15.14-33)

Simpaÿi rëkwa (16.1-27)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, aryokunëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu aÿi kayëte. Wënu ña macëko yewu afayik alëwu, tëhnako soÿe fëyahnëndu Wanës Wakasëk wadëwu ña.

² Wani ye wante ntehnëko Wën njëdfahnëd kobëri ña. Watac pëyahnëdfëniho wakila wadëwu ña hnë Vikerëh Vipacah hna.

³ Soÿe Aju ÿa nësëd: g'ankeya ntëwu ahnë ña, hnë hnënk Ahnaŵ a David nagiko;

⁴ ßare gë cape Iyir Ipacah, tufahnik gë fanka, ante mbëhnëndanik vësëm hna, Aju Wënu ye, Ahwëhn fu Yesu Këris.

⁵ Gë umë nuÿabu uyëd yewu afayik soÿe untënah Këris ña, yohahnëwëhni vahnë vëvë wayal vi fop* kwëtahnëniha do maŵëhnëniha.

⁶ Hnë vërac nkentirun wuhnë fëna, wuhnë vële macëk Wën kwëhnaryu Yesu Këris.

⁷ Wuhnë vële ye Rom vi herëhnëryidëfu, wuhnë vële ñad Wën do macëk ayewu vëlëwu.

* **1:5 1.5** *Vahnë vëvë wayal vi fop fëhnëtanëd vële wok vëyena wasëwif.*

Arabi Wënu ña Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa.

Pol ñad nji Rom

⁸ Ani gë fop, camehnëdëfuha Wënu ña, gë wac Yesu Këris, soñe wuhnë fop, kabi nësëde soñe kwëtahn hun ña duniÿa li fop.

⁹⁻¹⁰ Wënu ña njëtëk toña hnësëdëfu, umë ale ryokuñëhnëdëfu g'intawary fop pëyahñ Wanës Wakasëk ña soñe Aju ÿa. Njëtëk nahadëfu soñe hun ÿa kwëlëkwël ante-wo-nte njëfadëfu ña. Tëyëdëfuha Wënu ña, ge maŵëk, ndemawo fere yihahnëryiwu tame ÿal hun hna.

¹¹ Paryi pëyadëmu përeko dus nulin, soñe yonëhnëryiwu uyëd ryampo uva Iyir Ipacah ña nkwënahñ yaŵ kwëtahn hun ña.

¹² Ile ÿadëfu hnësu ÿa, umë ye: nkelahnin më hodën ndemalënden hn'ikwëtahn fu hna.

¹³ Vëÿënta mën, ñadëfu ayëtu, pëhnabuho wahwënta wayabah yiryiwu yëkiwu, bare memako ha gaki. Ñadëfu doku mën ÿa kwëhna nafa ÿalun hna fëna, gante kwëhñak nafa hnë vële wok vëyena wasëwif vëÿëntaŵ ki.

¹⁴ Tëfëko yiwu forosima hnë vële-wo-vële, vële hnëgak gë vële wok vëhnëgana, vële njabëk uyët gë vële nkok yabëna.

¹⁵ Soñe rac hwëhnahnëbu ñi ña cankañ yonëhnëryiwu Wanës Wakasëk ña, wuhnë vële lëdëk Rom vi fëna.

Fanka Wanës Wakasëk

¹⁶ Cëfëhnëdëlohna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pehëtahnëdëhëhni fop vële

hwëtahnëf va ye, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna.

¹⁷ G'ikwëtahn ña do soje ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëf usatah Wënu ña: gante kerik ka: «Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.»☆

Vahnë va fop menëni

¹⁸ Paryi nke, ntavah Wënu ña cëlahnëña cëlahnidëhu soje vahnë vële wënëk va do vële nënkwhänëk g'umë. Gë vankeya vantëw hni va, memaÿehnëni toña ÿa nti ile rëfëka ÿa.

¹⁹ Vëhni, ile kod njët ahnë hnë Wënu ña pacëkëhni kabi Wënu ña tufëkëhni.

²⁰ Kabi, kobëri ga ntihahnëk Wënu ña d'uniÿa ÿi, vankeya vantëwü vante wok nudena va: umë ye fanka falëwü fale wok pudina muk fa do gë nkeya can kaf ntëwü ña. Viÿë virac nude d'us gë wadoku wante ntik ña. Awa vahnë va vëhwëhnadina toña le mawëhnëdeni soje ile ntini ÿa.

²¹ Njëtëniha Wënu ña, bare vëlënënedilahna do vësamëhnëdilahna gante tëfëka soje lëwü ka. Vinahan vidëw hni va goryeryëdina nafa, do hakili lëw hni hnënkwhah ÿa hn'umëhwëry hna ntabik.

²² Ntiyahnekëhni kwëhnani uyët bare g'ahawäry nënkwhëdëni:

²³ pakëtëni humpen icëmb Wën hunte wok cëmëdina ña, nëmpëtëni gë waravahn vahnë vële sëmëf gë wusëry gë wule yasëf do gë vile huhaf.

☆ **1:17 1:17:** Abakuk 2.4

24 Soje rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë viyë vironkah hna, gante ñad walawary walëw hni ka, koyëna ntilëdëni vimbahn vidëw hni va usëfëhnah.

25 Nkwëcëtëni toña soje Wënu ña gë wamër: umë ye ile ntik Wënu ña cëmbëdëni do ndokuñëhnëdëni tavatëniha ale lika dënk, umë rëfëka cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

26 Soje rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë iña nte sëfëhnëk hna. Vësëval vëlëw hni va nkwëcëtëni ndakëntal nte sanjék ña: gë vësëvalëntahni ndakëdëni, ndakëntal nte wok tëfëlahna nke.

27 Vësan va fëna koyëna ntidëni. Gona ndakëndëni gë vësëval, gë vësan ntahni ñalëdëni dus. Vësan va ntilëdëni viyë visëfëhnah do koyëna, nuɣadëni hnë vëhni dënk icos nte njojék nkeya meh ntëw hni ña.

28 Kabi ñwëyëni vëyavëtëdilahna Wënu ña, umë tavëkëhni hn'inahan meh tac, soje nti-hahnëndëni ile wok tëfëlahna ntiyi.

29 Mbahnëkëhni wasakahn wã do sifa rumpak fop fëbëkëhni, iwëh, iña le-wo-le, gë wayap, iñëwary ñadëni ryaw vahnë, conk gë vahnë, titahn vahnë, inëw vahnë,

30 do menëlëndëni wamac; ñëwëniha Wënu ña, njewëdëni, naɣënadëni, bëntadëni, nuɣadëni wafere wã fop soje ntihahnëni wameh ña; vëwawëhnëdëfilëhniha vële hnagëkëhni.

31 Vëhwëhnana hakili, vëlidina ile nësëhnëdënihëhni vahnë ɣa, njapëni do kaɣëhnahnëdëfilëhniha gë vëyëntaw va.

³² Njëtëni dʒus kiti Wënu ɲa: vële lidʒ koyëna va tëtëka cëmëni. Bare nkoni ntindëni koyëna do, kat, maŵëndënihëhni fëna vële fabëk rac fo va.

2

Kiti Wën

¹ Wëjë ale hitiɲëdëhëhni vëyëntaŵ vi, gante-wo nkeru ka, kwëhnadila toña le ŵawënderu. Ge kitiɲëduhëhni vëyëntaŵ va do alitënd gë vëhni ka, wëjë dënk sëdad.

² Ha, njëtëbun Wënu ɲa gë toña yã ki-tiɲëdëhëhni vële lidʒ iyi sifa viyë va.

³ Ntiyahnëki bi pehëdu kiti Wënu ɲa, wëjë ale hitiɲëdëhëhni vëyëntaŵ soɲe vile lidʒu wëjë fëna va?

⁴ Njafëru bi ipërëna cankaŵ Wënu ɲa, umë ale ryuñënanëhnëdëhi do nkok yancëna ntava dʒus? Yëtëlihna bi, Wënu ɲa tufëdëhi përeña dëŵu ɲa do umë njodëhi awëcët vankeya hu va?

⁵ Bare kambëki nkaf ɲa, ñadila awëcëta. Soɲe rac mbarëpadu ipiniɲ nte yãk hnaÿëk hafo hnë fac le tufand Wënu ɲa ntavah ntëŵu ɲa do gë kitiɲ catah dëŵu ɲa

⁶ do cosëdëha ale-wo-le soɲe ile ntik yã.

⁷ Njëdadëhëhni dʒuniyã le wok pudina vële yëkëlehnëd kwëlëkwël ntindëni ufërën va do yëkëlehnëd koyëna icëmb iɲa, ntënah uɲa do gë le wok gëlëdina.

⁸ Bare Wënu ɲa tufëdëhëhni ntavah cankaŵ ntëŵu ɲa vële fabëk soɲe lëŵ hni fo, wëyëk toña do maŵëhnëni ile wok catëna yã.

⁹ Icos vële lid wameh va umë ye uŵeh gë uryëñah ŵa, wasëwif ŵa ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna.

¹⁰ Bare icos vële lid fërën va umë ye icëmb ija, ntënah uña do gë yam ÿa, wasëwif ŵa ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna,

¹¹ kabi vahnë va fop këñëlahnëni haryënkW Wën hna.

¹² Ha, fop vële lid wameh hara vëhwëhnana sariya Moyis ÿa fëna cëmëdëni, wëla vëhwëhnana sariya rac. Do fëna vële hwëhnak sariya Moyis do ntini wameh va gë sariya rac kitinëdëni.

¹³ Kabi gena vële nëñahnëk nëpa sariya Moyis ÿa ntehnëd Wënu ña catëni, bare vële lid ile nësëk sariya va ye.

¹⁴ Ge vële wok vëyena wasëwif, vëhwëhnana sariya Moyis ÿa, ntidëni tañ ile ntehnëk sariya rac ÿa, nke had bambery lëw hni nkehëhni, mama nkoni vëhwëhnahnëna.

¹⁵ Tufahnëdëni wafoku wante tëyëk sariya ña walaŵary walëw hni hna kerik. Wahakili walëw hni ŵa sede watac ye, do vinahan vidëw hni va ntehnëdëhëhni wëli menërun ma wëli njivënerun.

¹⁶ Wañi fop nuŵe ðus hnë fac le kitinëdëhëhni Wën vahnë gë Yesu Këris fop ile soŵak hnë vëhni ÿa gante nësëk Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfu ki.

Wasëwif ŵa gë sariya Moyis

17 Awa, wëjê ale wăcık sëwif, ikwëtahn hu ɲa hnë sariya Moyis hna nke do mbëntadu Wënu ɲa hwëhnëki;

18 njëtëru ile ñad ŷa do sariya ŷa karanjeki itëhna nte fërënak ŷa;

19 ntiyahnëki ahah vumëp yeru, humpen vële ye hn'umëhwëry hna,

20 aharaɲ vële rumpak do ayëtëndan vële wok vëyëtëna, kabi sariya ŷa tufëki wapacëk uyët wă gë toña ŷa.

21 Awa wëjê ale haraɲëdëhëhni vëyëntaŵ, karëɲadila bi wëjê dënk? Ntehnëduhëhni vëyëntaŵ va antë nteni, soɲe ye ledu?

22 Wëjê ale wëyëryanëdëhëhni vahnë va antë njëkëlehnënihëhni vësëval vële yëlik, soɲe ye lidu rac? Wëjê ale yëwëk wamën wamër, soɲe ye ledu le ye vacery wantëŵ hni ŷa?

23 Wëjê ale vëntad kabi kwëhnaru sariya ŷa, njafaɲëduha Wënu ɲa gante nkoru didila ile ntehnëk sariya lëwü ka!

24 Vikerëh va pëyahnëk wapacëk: «Soɲe hun ŷa njeŵahnëdëni wăc Wënu ɲa vële wok vëyëna wasëwif va.»*

25 Ge maŵëhnëru sariya ŷa, háci ŷa kwëhnak nafa; bare ge maŵëhnëlihna sariya ŷa, had kácilihna nke.

26 Do ge asan ale wok kácina maŵëhnëk sariya ŷa, Wënu ɲa didilahna bi had ale hácik?

27 Asan ale wok kácina mbahn dëwü, bare ge maŵëhnëk sariya ŷa, kitɲëdëhi menëru, wëjê ale hácik do hwëhnak sariya le herik ŷa bare wok maŵëhnëlihna.

* 2:24 2.24: Esayi 52.5

²⁸ Gena ile hnuđe lidēha ahnē nke sēwif paryi, do gena fēna háci le kácik mbahn ýi ye háci paryi ýa.

²⁹ Bare, ile lidēha ahnē nke sēwif paryi ýa, ile yeha bambery ýa ye, ale hácik ntaŵary dēwu ŋa, háci le ntid Iyir Wēnu ŋa, gena háci va sariya herik. Sēwif paryi nuýadina cēmb dēwu ŋa hnē vahnē, bare Wēn hna nuýad.

3

Vahnē va fop menēni haryēnkw Wēn hna

¹ Awa, ye kwēhnak sēwif ile nkoni vėhwēhnana vėýentaŵ va? Ye nēfad háci ýa?

² Ige sēwif ŋa njabēka hnēfak ŵa đus. Ule ýak hwēhnak nafa ýa, umē ye Wēnu ŋa vėhni kwētehnahnēko wanēs wadēwu ŋa.

³ Bare ge wasēwif wēryampo vėhahnēndana, umē memaýehnēđēha bi Wēnu ŋa nko kahnēnda?

⁴ Muk! Tēfēka njēti Wēnu ŋa gē toña ntid lewo-le ýa, wēla ntehní vahnē va fop vėŵēr ye, gante nēsēk vikerēh ki:

«Soje njavēti catēru hnē wanēs hu hna, do toña hwēhnađu ge kitiñēđeru.»[☆]

⁵ Bare ge ntiden ile rumpak do umē tufahnēđ Wēnu ŋa catēk, ye rēfēka nēsín? Wēnu ŋa tumpak bi ge piniñēđēhēfu? (Anēsa vahnē ŋa hnēsēđēfu.)

⁶ Muk! Ge Wēnu ŋa tumpakēnd, hak kokēnd kitiñ đuniýa ýi?

[☆] 3:4 3.4: Wahnēw 51.6

⁷ Bare ge gë wamër mën ña cahnëd ðus toña Wënu ña tufahnani cëmb dëwu ña, awa soje ye wobu hitiñiwu menëbu?

⁸ Soje ye kodelënëhna ntehnin: «Dinëfu uweh cahnani ufëren hnam»? Nkeni dënk vële wërahnëdëhëfu, ntehnëndëni koyëna karanëdenëhëhni vahnë va. Bare vële hnësëd watac vi tëfëkëhni kitiñini menëni.

Ale satëk gena

⁹ Awa ye rëfëkëfu nësin? Fuhnë wasëwif wï, ntëbinëkëhni bi vahnë vëyëntaŵ vi? Muk! Tëk tufahni wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif va fop imëk wameh hna nkeni.

¹⁰ Kerik wanës Wën hna:
«Ahnë asatah gena, wëla aryampo dënk;

¹¹ wëla aryampo kwëhnahna hakili,
ma ale yëkëlehnëdëha Wënu ña.

¹² Fop tavëni nkaŵ përen ña,
ndampo fo nufëni nkeya meh.

Ahnë didina fëren,
wëla aryampo dënk gena!»

¹³ «Wahohna walëw hni wã had wayag wale
fidëtik nke,
waryëw walëw hni wã tokandënihëhni
vahnë va.»

«Ile sahnëd wawës walëw hni wã had wanto lën
nke.»

¹⁴ «Dëwan weh fo fëbëk wawës walëw hni
hna gë wanës wagunkah.»

¹⁵ «Nkaryëdëni ñap soje ndawënihëhni vahnë;

¹⁶ hn'ile-wo-le ndëcëtani hna fop
përekanëdëni do yiwehnah fo tavëdëni
hnam.

17 Vëyëtëna nkaŵ yam.»

18 «Dakëdîlëhnhina gë Wënu ɲa.»✧

19 Awa njëtinëk fop ile nësëd sariya ɣi, soɲe vële rëfëka maŵëhnëni sariya rac va nësëd. Nke koyëna soɲe ahnë antë kwëhna toña le maŵëhnëde, do vahnë vëvë duniŷa vi fop njavëtini menëni haryënkŵ Wën hna.

20 Ahnë gena ale ntehnëd Wënu ɲa catëk soɲe ile maŵëhnëk sariya ɣa; gë sariya ɣa njëtëndanëde wameh ɲa.

Ikwëtahn satënëdëha ahnë

21 Bare tame, usatah Wënu ɲa tufëhnak hara gena gë sariya ɣa. Sariya Moyis ɣa, umë dënk, gë wanës wakila ɲa pacënëk watac.

22 Usatah Wënu ɲa aki tufëhnak: catahnëdëha gë vahnë va soɲe ikwëtahn dëŵ hni Yesu Këris ɲa. Ntinëhnëdëhëhni vahnë vële hwëtahnëka Këris va fop, kabi vahnë va fop hëñëlahnëk haryënkŵ Wën hna:

23 paryi nke, fop menëni do vëhodîna tëkënëni icëmb Wënu ɲa.

24 Bare Wënu ɲa, hn'ipërëna dëŵu hna, catahnëdëha gë vëhni, uyëd ule njëdëkëhni ye gë fere ipëh nte njojëk Yesu Këris ɲa.

25 Wënu ɲa cahnëka Këris ɣa sadëha soɲe lëŵ fu pëhëtahnëfu wameh fu ɲa. Ndehëtëk sat lëŵu ɣa soɲe ipëh fop vële hwëtahnëd sadëha rac va. Wënu ɲa ntiko rac soɲe tufahnëd catëko kobëri ɲa, ante nduñënanëkëhniwo vahnë va wameh wante ntidëniho.

✧ 3:18 3.18: Wahnëŵ 36.2

²⁶ Ntiko rac fëna soŋe tufahn icat dëwũ ɲa hnë iŷi wati, soŋe nko cat do catënëhni vële hwëtahnëdëha Yesu va.

²⁷ Nkok bi awa ile hode mboki naŷënahni? Iŷehne sariya wëmaŷehnekëfu naŷënayin? Sariya le rëyëd ntiyin iñë ŷa bi ye? Hali le rëyëd ikwëtahn ɲa ye.

²⁸ Kwëtahnëbun ahn'a soŋe ikwëtahn dëwũ ɲa catënahnik haryënkW Wën hna, gena kabi ntid ile ntehnëk sariya ŷa.

²⁹ Ma, Wënu ɲa Wën wasëwif fo bi ye? Gena bi fëna Wën vële wok vëyena wasëwif? Ha, Wën vële wok vëyena wasëwif ye fëna,

³⁰ kabi Wën huɗampo fo ye. Umë satënëdëhëhni vële hácik va g'ikwëtahn dëw hni ɲa do gë vële wok vëhácina va fëna g'ikwëtahn dëw hni ɲa.

³¹ Awa, umë pëhnëtanëd bi, g'ikwëtahn iŋa ntihëtëden nafa sariya ŷa? Muk, gena koyëna! Njëdadënëha sariya ŷa nafa lëwũ ŷa fop.

4

Gante kwëtahnëkawo Abëraham Wën

¹ Tame, ye rëfëka nësin soŋe Abëraham ŷa, rëm sankaf fu ŷa? Ye nuŷak gë fanka lëwũ fa fo?

² Ge ntehnëk Wënu ɲa catahnëka soŋe ile ntik ŷa, awa kwëhnaK ile kod naŷënahni, bare kodina haryënkW Wën hna.

3 Vikerēh va mē lehnēk: «Abēraham mē kwētahnēka Wēnu ŋa do Wēnu ŋa soŋe rac catahnēka g'Abēraham.»☆

4 Ale ryokuŋēd nuŋad icos; icos tac gena ile njēdik aki fo: ile rēfēka ye.

5 Ge ahnē dokuŋēdina bare kwētahnata Wēn hunte lidēhēhni vēwen catēni va, hutac ntehnēd catēk kabi kwētahnēka.

6 David koyēna dēnk njēwēk soŋe uhnēfak ahnē ale ntehnēk Wēn satēk hara yēkēna doku lēwu:

7 «Mbetani vēle ravēhnik
ile ntētēni ŋa
do sankēhnik wameh va!

8 Mbetak ale nkok dēkwēhnēna Ahwēhn a
wameh wadēwu ŋa!»☆

9 Uwi hnēfak vēle hácik va fo bi hwēhnēk ma gē vēle wok vēhácina per kwēhnēni? Takan nēsīnēk: Wēnu ŋa catahnēka g'Abēraham soŋe ikwētahn dēwu ŋa.

10 Bare guve ntehnēko Wēnu ŋa catēk? Ante káciko ŋa bi nke ma ante nkoyiko kácina ŋa nkeho? Gena ante káciko ŋa, bare kácilohna ten!

11 Kácahnēnde ŋa Wēnu ŋa catahnēkawo gē Abēraham kabi kwētahnēkawo. Tac Wēnu ŋa njēdakawo dahēse ile yeho háci ŋa soŋe tufahnahn catahnēka g'umē. Koyēna Abēraham yeho rēm fop vēle hwētahnēka Wēn hara vēhácina soŋe Wēnu ŋa catahnahna gē vēhni fēna.

12 Rēm vēle hácik yeho fēna. Dehnēla vēle hácik mbahn dēw hni fo, bare vēle rēfēd

☆ **4:3 4:3:** Wapēgwala 15.6; Vēvė Galasi 3.6 ☆ **4:8 4:8:** Wahnēw 32.1-2

kwëtahn nte kwëhnako rëm fu Abëraham
 ɲa: umë, kwëtahnëkawo Wënu ɲa ani gë
 kácahnënde.

Ile ntehnëk Wënu njëdahnëd

¹³ Wënu ɲa më lehnëkawo Abëraham gë vële
 hnagëlëd hnë vutah vuntëwu va vëhni lëwëd
 duniya yi. Bare Wënu ɲa dehnëlohna rac kabi
 Abëraham mawëhnëko sariya ya. Ntehnëko
 kabi Wënu ɲa catahnëkawo g'Abëraham soɲe
 ikwëtahn dëwu ɲa.

¹⁴ Ge vële wawëhnëk sariya fo hnuɣakënd inji
 ntëw, awa kwëtahn ɲa kwëhnana nafa do ile
 ntehnëko Wën njëdahnëd ya gokëndina.

¹⁵ Sariya ya ntavah Wënu ɲa njojëd; hn'ile
 nkok gena sariya idënt gedina.

¹⁶ Koyëna, ile ntehnëk Wën njëdahnëd ya
 kwëtahn fo njojëd nkehahn uyëd Wënu ɲa
 do pacëk vutah Abëraham va fop nuɣadëni,
 gena soɲe vële wawëhnëk sariya fo bare fëna
 vële hwëtahnëd gante kwëtahnëk Abëraham ka.
 Abëraham ye rëm fu ya fuhnë fop.

¹⁷ Gante pëyahnëk Vikerëh ka: «Ntimi Rëm
 wabulunda wayabah.»[☆] Rëm fu ye haryënkwa
 hnë Wën hunte kwëtahnëk ha, Wën hunte
 vëhnëndanëdëhëhni vësëm va do lid nke ile wok
 gena ya.

¹⁸ Abëraham, hnë waɲi le nkoko tëfëlahna
 kwëtahnëhna, kwëtahnëko. Umë nkehahnëk
 koyëna rëm wabulunda wayabah, gante
 ntehnëkawo Wën ka: «Vutah hu va njabëdëni.»[☆]

[☆] **4:17 4:17:** Wapëgwala 17.5 [☆] **4:18 4:18:** Wapëgwala 15.5

19 Ikwëtahn Abëraham ña ñaÿëtafilohna mama nkëhnëko tëka wabëhn keme do pacëkawo mbahn dëwu ña ntafëko ðus do Sara, asëvalu, nagëðilohna.

20 Nkoko kwëtahn do dilohna vinahan viki ile ntehnëkawo Wën kobëri ña; ikwëtahn dëwu ña njawënedëhawo do cëmbëdëhawo Wënu ña.

21 Pacëkawo ðus Wënu ña koð nti ile ntehnëka ÿa.

22 Soñe rac Wënu ña catahnëka g'Abëraham.

23 Bare waji wanës Wën «catahnëka g'Abëraham», gena soñe lëwu fo herik.

24 Kerik fëna soñe lëw fu fuhnë vële rëfëka ntehninëfu catinëk, fuhnë vële hwëtahninëka Wën hunte wätëndëka hnë vësëm hna Yesu Ahwëhn fu ÿa.

25 Wënu ña njëdahnëka cëm soñe wameh fu ña do matëndëka soñe catin haryënkw lëwu.

5

Ige yam gë Wën

1 Koyëna Wënu ña g'ikwëtahn fu ña catahnëka gë fuhnë do nkeyinëk yam gë Wënu ña g'ile ntinëhnëkëfu Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris.

2 Soñe lëwu ÿa rëkahninëk, g'ikwëtahn inja, hn'ipërëna Wën le yehahninëk tame ÿi. Do ile hnatëkëfu ÿa ikwëtahn nuÿa sah icëmb Wënu ña ye.

3 Do kat, natëdëhëfu wëla uryëñah fu hna, kabi njëtëbun ryëñah wã iduñëna nagëð,

4 iduñëna ña ikahnënda ña nagëð do ikahnënda ña ikwëtahn nagëð.

⁵ Inji kwëtahn tokafilëfuhna, kabi Wënu ña campehnëk ðus iña dëwü ña wasakahna fu hna gë Iyir Ipacah inte njëðakëfu ña.

⁶ Nurun, ante nkoyinëko kwëhnayilënëhna ten fanka ña, Këris ÿa cëmëhnëkëhni vëwën va hnë wati le ñadëho Wën hna.

⁷ Ntakëk ahnë mawñ cëm soñe ahnë asatah. Mpëd ahnë njawënakënd cëm soñe ahnë afërën.

⁸ Bare Wënu ña tufëkéfu ñahnëkéfu: Këris ÿa cëmëk soñe lëwñ fu hara vëwën woyinëko.

⁹ Ge Wënu ña catahnëka gë fuhnë gë sat Këris ÿa hak nkoð pehëtëlëfuhna, gë umë fëna, ntavah Wënu ña?

¹⁰ Vëyëwñ Wën yeyinëko ðare g'icëm Yesu ña ntikëfu wëlawo walëwü. Awa ge wëlawo walëwü yeyinëk, hak nkoð pehëtëlëfuhna g'uwám Aju ÿa.

¹¹ Do kat: natëkéfu gë Wënu ña kabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris konjëndëlehnëkéfu tame gë Wënu ña.

Adam gë Yesu Këris

¹² Soñe ahnë aryampo fo tënkahnik wameh ña ðuniÿa li, umë ye Adam, do wameh ña yojëk cëm inja. Do cëm inja campëk hnë vahnë hna fop, kabi fop menëni.

¹³ Ani gë Wënu ña njëtëndanahnënda sariya ÿa Moyis, wameh ña tëko nke ðuniÿa li. Bare, kabi sariya gelohna ten, Wënu ña ðëkwëlohna wameh ña.

¹⁴ Bare, koðëri yamani Adam hna hafo va Moyis hna, icëm inja nawëko, wëla hnë vële woko vëwënëlohna had Adam, umë ale wëyëko

dënënëdina wanës Wënu ña. Adam yeho icën ale rëfëkawo njij a.

¹⁵ Bare nëmpëlëk ile ntiko Adam ÿa gë uyëd Wënu ña. Ge uŵeh ahnë aryampo arac ntik cëmëni vahnë vëyabah, do kas përeña Wën njabëd dëcët soje vahnë vëyabah, gë uyëd ule ŵatik hn'ipëreña ahnë aryampo ÿa, umë ye Yesu Këris.

¹⁶ Do uyëd Wënu ña mëntëlëna gë uŵeh ahnë aryampo ŵa. Ikitiñ rëfëk uŵeh ryampo do ikitiñ tac yod g'icëd vahnë; bare uyëd Wënu ña rëfika wameh wayabah do uyëd rac yod gë usatah.

¹⁷ Bare, ge cëm iña nawëk kabi ahnë aryampo fo lik uŵeh ryampo, awa do kas vële hnuŷad ipëreña yabah gë uyëd usatah ŵa, soje Yesu Këris ÿa fo nawandëni.

¹⁸ Awa, uŵeh ahnë aryampo yokëhni g'icëd vahnë fop. Ndampo fo nke fëna, doku satah ahnë aryampo yokëhni g'usatah vahnë fop, do kwëhnahnëni uwám paryi.

¹⁹ Koyëna, ahnë aryampo fo wëŷëko dënënëdilahna Wënu ña, do kore sankaf vahnë nkeni vëŵen. Ndampo fo nke, ahnë aryampo fo lënëneka Wënu ña do kore vahnë vëyabah catënëdeni.

²⁰ Sariya ÿa tükiko soje nkwënahñ wameh ña. Tëk pëgw wati rac wameh ña nkwënako, bare ipëreña Wënu ña nkwënako dëcët.

²¹ Koyëna wameh ña nawëko do njiryeryëdëhëhniwo vahnë va g'icëm. Ndampo fo nke, ipëreña Wënu ña nawëk soje catënahñëhni vahnë va do njiryeryëhni g'uwám usër g'ikwëtahn Yesu Këris, Ahwëhn fu ÿa.

6

Had vēle sēmēk paņare wameh

¹ Awa tame, ye rēfēka nēsin? Tēfēka bi nkoyin wameh hna nkwēnahn dūs ipērēna Wēnu ņa?

² Muk! Gena koyēna! Nkeyinēk had vēle sēmēk paņare wameh ņa, awa hak kođen nkoyin wameh hna?

³ Yētēluhna bi, fuhnē vēle yaryik soņe nkentinēfu gē Yesu Kēris vi fop, cēmētinēkēfu g'umē?

⁴ Awa gē yarya ŷa mbañaryinēkēfu g'umē nkentahninēfu cēm dēwu hna, soņe fuhnē fēna naginēfu g'ahawāry had gante mbēhnēndaniko Kēris gē fanka fasēmbik Rēm ka.

⁵ Ge aki nkentinēkēfu g'umē g'icēm nte wētēlēk gē dēwu ņa, nkentēdenēhēfu fēna g'umē g'ibēhn nte wētēlēk gē dēwu ņa.

⁶ Yētēnēfu dūs waņi: ahnē ale yeyinēko kobēri ŷa pakaryik kērēwa hna gē Kēris, soņe iņa meh mbahn ņa antē goryery fanka hnē fuhnē do hara goyilēnēhna vēramp wameh,

⁷ kabi ale sēmēka pehētik, gona aramp wameh ņa.

⁸ Ge cēmēlahninēk gē Kēris ŷa, awa kwētahninēk mbēhnēden fēna g'umē.

⁹ Njētīnēk dūs Kēris ŷa mbēhnēk do bokēdīna cēm: cēm iņa goryeryēna fanka g'umē.

¹⁰ Ante cēmēko ņa, do icēm dēwu ņa pitēndēlehnēkēhni gē wameh ņa, hwēnta ryampo fo pulehn; bare tame ante mbēhnēk ņi, soņe Wēnu ņa nked kwēlēkwēl.

11 Koyëna nke, wũhnë fëna, hnë ige hun gë Yesu Këris hna, diryin vankaf hun va had vële sëmëk paɲare wameh ɲa do tame vëhnëk soɲe Wënu ɲa.

12 Awa antë wameh ɲa nko kwëhna fanka vimbahn hun vinte sëmëd hna, njohahnu iña meh dëwu hna.

13 Antë awo ahwëtehnahnu viyë vimbahn hun va hnë doku wameh hna had ile lihande ile rumpak. Bare yëdëhnaryin wũhnë dënk Wën hna had vahnë vële vëhnëk do ahwëtehnahnuna viyë vimbahn hun va had vile ryokuɲande iñë fërën.

14 Wameh ɲa kodina mbok ntiwu iñë, kabi gena sariya ŷa wok hnawëk hnë fuhnë bare ipërëna Wën ye.

Hnë dokuɲëhn satah

15 Awa, tame lë, ye rëfëka nësin? Ntiden bi wameh kabi gena sariya ŷa wok hnawëk hnë fuhnë bare ipërëna Wënu ɲa ye? Muk! Gena koyëna!

16 Njëtërun dʒus: ge ndokuɲëhnëdʒunëha ahnë had vëramp soɲe aʒawëhnahnuna, vëramp ale ryokuɲëhnëdʒun a yerun —umë ye wameh wante yod g'icëm ɲa, ma imaʒëhn nte yod g'usatah?

17 Camehnëryina Wënu ɲa! Wũhnë vële yeho kobëri ɲa vëramp wameh, tame karaɲ nte haraɲirunëho ɲa hwëhnëku do ʒawëntun gë walawary hun ʒa fop.

18 Pehëtirun wameh hna do tame vëramp usatah yerun.

19 Nësëdfu gë anësa vahnë soje ikihn vahnë nte watik hnë mbahn hna. Kobëri ña, viyë vimbahn hun va ronkah gë ñwëyëhn Wën hwëtehnañnerunëho soje nke vëramp vëlëw hni. Koyëna nke tame fëna, dihahnëryidën viyë vimbahn hun va had vëramp doku ile satëk nte yodëhu gë fop ile ñad Wën.

20 Ante nkerunëho vëramp wameh ña, soje satah wã afaya yerunëho.

21 Awa iyëhne nafa hnuñarun? Ñoñ, ge gena sëfëhna. Paryi nke, g'icëm njiryeryëderunëho.

22 Bare tame, pehëtirun wameh hna do vëramp Wën yerun; koyëna nafa ile yodëhu gë fop ile ñad Wën ña kwëhnañun do watëkwa hna tënkëdun uwám usër hna.

23 Ha, icos nte cosahnëf wameh ña icëm iña ye; bare uyëf ule mañëryad Wën aki fo ña, uwám usër wã ye gë ige gë Yesu Këris Ahwëhn fu ña.

7

Ige gë Këris g'iñël mëntëlek

1 Vëyënta mën, njëtërun d'us ile ñadëmu hnësëhnu ña, kabi njëtërun sariya ña: sariya ña, hnë wati nte nkok cëmëna ahnë ña fo kwëhnañ fanka fa g'umë.

2 Nke had asëval ale yëlik, gë sariya ña mbarëlehnini g'asanu wati nte nkok cëmëna asanu ña. Bare ge asanu cëmëk, ntihëtik sariya ile varëlehnëkëhniwo ña.

3 Awa ge asëval nkeni g'asan ahañary hara asanu cëmëna, ntehnëde menëk; bare ge asanu

cēmēk, sariya ŷa gona yēbēlan lēw̄ hni. Kod nke asēval asan ahaw̄ary hara ñoñ menēna.

⁴ Awa vēyēnta mēn, koyēna nke soṅe hun ŷa fēna: g'ige hun gē Kēris ṅa, w̄uhnē fēna cēmētirun soṅe sariya ŷa, pitēlērūn: gory-eryēna fanka hnē w̄uhnē. Koyēna kwēhnahnu ahaw̄ary, ale vēhnēndanik ŷa, kwēhnahnin nafa soṅe Wēnu ṅa.

⁵ Ante nkoko tēfēnden ikihn vahnē nte w̄atik hnē mbahn ṅa, ante ñēnkēdēho sariya ṅa, do fop ile lidenēho ŷa g'icēm njodēhēfuno.

⁶ Bare tame, nti hētēbun sariya ŷa, kabi cēmēbun gē ile sēdēkēfuno ŷa. Awa kodēfun ryokuṅēhnēfuna Wēnu ṅa hn'inaw̄ kasēk Iyir Ipacah hna, hara gena hn'inaw̄ cēr sariya herik.

Sariya ŷa gē wameh ṅa

⁷ Awa tame, ye rēfēka nēsin? Sariya ŷa bi ye wameh ṅa? Muk! Gena koyēna! Bare umē yētēndanēko ile ye wameh ŷa. Yētākēnda iña meh iṅa ge sariya ŷa dehnakēndina: «Antē ahwēhna iña meh.»[✧]

⁸ Wameh ṅa, gē fere vakwēda va, ntik hnē ami sifa iña meh-wo. Kabi, ge sariya ŷa gekēndina, wameh ṅa iñē sēmah yekēnd.

⁹ Kobēri ṅa, ante nkoko gena sariya ṅa, nkeya pērēn yebuho; bare ante nkwēryēbu vakwēda ṅa, wameh ṅa nagiko hn'ami,

¹⁰ do ami cēmēbuho. Koyēna, soṅe lēmēn, akwēda, nte rēfēkawo nti antē sēmu ṅa, g'icēm njiryeryēkowo.

✧ 7:7 7.7: Icahn 20.17; Divēta Sariya 5.21

11 Wameh ɲa, gë fere vakwëda va, tokakowo, do mëk ndawõ.

12 Koyëna sariya ÿa pacëk do vakwëda vantëwü va pacëk, catëk do përenak.

13 Awa, inë fëren kod bi nke ankaf icëm mën? Muk! Bare wameh ɲa inë fëren nufëk ndawãhno koyëna tufëhnaɗ wameh paryi ye; gë fere vakwëda va wameh ɲa nkwënaɗ me ɲa dëcët.

Wameh ɲa wëkëka ahn'a

14 Njëtëbun sariya ÿa Wënu hna matik, bare ami, nkeya mën ɲa hn'ikihn vahnë mbahn hna matik, nkebu had aramp ale wawëhned wameh.

15 Yëtëla ile lidëfu ÿi: dida le ÿadëfu liwu ÿa, bare ile yëwëbu ÿa lidëfu.

16 Ge ntibu le wobu ñada ÿa, njavëtëdëfu gë watac sariya ÿa përenak.

17 Awa gena ami lid koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ɲa liyehnedëho.

18 Njëtëbu ifëren ÿa gena hn'ami, ñadëfu lehnu hn'ikihn mbahn mën hna. Ina di ifëren ɲa hnë ami nke, bare fanka fale lihahnedëfu fa gena hnë ami.

19 Dida ifëren ile ÿadëfu bare wëh ile wobu ñada lidëfu.

20 Ge ntibu ile wobu ñada ÿa awa gena ami wok lid koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ɲa ye.

21 Kamahnëbu iÿin: ante-wo-nte ñadëfu liwu fëren ɲa, wëh yijëɗ hakili mën hna.

22 Gë ntawary fop ñadëfu sariya Wënu ɲa.

23 Bare njëtëbu nkehëhna sariya hawary hnë viÿë imbahn mën hna ile wëtaryëɗ sariya ile

ñad hakili mën ÿa. Sariya rac liko aramp sariya wameh ile ye hnë ami ÿa.

²⁴ Meko dus! Mo fehëtëdëho g'iñi mbahn nte yiryeryëdëho g'icëm?

²⁵ Arabi Wënu ña cëmbi gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa! Koyëna gë hakili mën ÿa hnë doku sariya Wën hna nkefu, bare g'ikihn mbahn mën ña, sariya wameh ña wãwëhnëdëfu.

8

Fanka Iyir Wën le wëkëk wameh

¹ Awa tame, vële nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris va vëhitiñëdëna hafo piniñini.

² Kabi ge ahnë nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris, sariya lëwu ÿa, Iyir Ipacah nte yëdand uwám pary wã ye. Sariya rac pehëtëkëfu hnë sariya wameh do gë cëm hna.

³ Sariya Moyis ÿa kodilohna nti rac soñe ikihn vahnë nte wतिक hnë mbahn ña. Bare Wënu ña kolëko nti: payikawo Aju hn'imbahn nte mëntëlëniho g'iba vëwen va soñe pehëtëhni wameh ña. Koyëna Wënu ña kitiñëk wameh wante ye hn'ikihn vahnë nte wतिक hnë mbahn.

⁴ Ntik koyëna soñe icat nte tëyëk sariya ña padahn hnë fuhnë; gena ikihn vahnë nte wतिक hnë mbahn woyinëk rëfinëk bare Iyir Ipacah ña ye.

⁵ Vële rëfëd ikihn vahnë nte wतिक hnë mbahn va, vahnë vërac umë fo nahadëni, bare vële rëfëk Iyir Ipacah va ile ñad Yir ña nahadëni.

⁶ Ikihn vahnë nte wतिक hnë mbahn ña icëm iña ye; bare Iyir Ipacah iña uwám paryi gë yam ye.

⁷ Ikihn vahnë nte w̃atik hnë mbahn ña ñewëka Wën; tēfëna sariya Wënu ña, kodina rac.

⁸ Wënu ña kodina nëñahna gë vële ye hn'ikihn vahnë nte w̃atik hnë mbahn dëw̃ hni hna.

⁹ Bare w̃uhnë, geluhna hn'ikihn tac; hnë Iyir pacah hna nkerun kabi Iyir Wën ña hnë w̃uhnë nke. Ale wok kwëhnana Iyir Këris ña ahnë rac Këris ña kwëhnëlahna.

¹⁰ Bare ge Këris ña hnë w̃uhnë nke, paryi nke, vimbahn hun va cëmëk soñe wameh ña, bare kabi Wënu ña catahnëka gë w̃uhnë, Iyir ña uwám paryi njëdadëhu.

¹¹ Ge Iyir Wën, ale vëhnëndanëka Yesu ña, hnë w̃uhnë nke, arac njëdad fëna vimbahn hun vinte sëmëd vi uwám pary, g'Iyir dëw̃u nte ye hnë w̃uhnë ñi.

¹² Soñe rac ye, vëyënta mën, kwëhnayinëk inav, bare gena inav ikihn vahnë nte w̃atik hnë mbahn ña hwëhnayinëk, nkehahnin gante ñad ka.

¹³ Ge ikihn vahnë nte w̃atik hnë mbahn rëfëdun cëmëdun, bare ge, g'Iyir Ipacah ña, vankeya vameh mbahn hun va cëmëk, nuyadun uwám paryi w̃a.

¹⁴ Fop vële njasaryëd g'Iyir Wënu va vutah Wën ye.

¹⁵ Iyir nte hnuñarun ña gena iyir nte lidëhu vëramp do mbok pëbënu ntakah; bare Iyir Ipacah nte lidëhu vutah Wën va ye. Do gë Iyir tac holinëk ndekahnëndena Wënu ña: «Apa, Rëm!»✧

16 Iyir Wënu ɲa umë dënk gë iyir fu ɲa nkeni wasefe, pëyahnëni vutah Wën yeyinëk.

17 Ge vutah Wën yeyinëk, awa ntëwëntëdehnëhëfu gë Këris ÿa; ge korotëntinëkëfu g'umë, nkentëdenëhëfu fëna g'umë hn'icëmb dëwu hna.

Icëmb nte yejëk

18 Pacëko horot lëw fu dol wï kodena mëntëndëlehnini gë icëmb nte ñad tufëfu Wënu ɲi.

19 Vile ntik Wën d'uniÿa vi fop ñankahnëkëhni Wënu ɲa tufahnëhni vutah vuntëwu va.

20 Iÿi d'uniÿa porosiñëk njët uryënah sankaf. Gena umë ÿad watac; bare ale forosiñëka ÿa ye. Bare nkoko ikwëtahn:

21 ikwëtahn tac, umë ye Wënu ɲa fehëtëd d'uniÿa ÿi dënk hnë imëk nte yëlënëd do lika aramp hna. Koyëna iÿi d'uniÿa nuÿantëde sah ige afaya nte sëmbik mba vutah Wën.

22 Njëtëbun d'us, ha gaki vile liyik va fop nkoni njëmëndëni do korotëndëni had asëval ale hnagëd.

23 Bare gena ile liyik ÿi fo: fuhnë vële rëk hnuÿayinëk Iyir Ipacah had sah ryënkwëryënk wuyëd va Wën vi fëna, njëmëden bambery lëw fu napatëndëna Wënu ɲa pehët vimbahn fu va fop, ntilehnëfu vutah vuntëwu.

24 G'inaf tac pehëtinëkëfu, bare nu ile hnapëden ÿa gona inap; mo wod napënd ile nud ÿa?

25 Bare ge napëden ile wok nudelënëhna ÿa, g'iduñëna napëden.

26 Ndampo fo nke, Iyir Ipacah iṅa fēna ndemaḍēhēfu, kabi kwēhnayilēnēhna fanka. Kolilēnēhna iyēfa gante tēfēka ka; bare Iyir iṅa umē dēnk njēfanēhnēḍēhēfuna Wēnu ṅa g'ikēla nte nkok kodina nēs wēla wēs ryampo.

27 Do Wēnu ṅa, umē ale hnuḍ vintaṅary va, njētēk ile tēyēḍ Yir ṽa. Iyir Ipacah iṅa, g'inahan nte mbankēni gē Wēnu ṅa, njēfanēḍēhēhni vutah Wēn va.

28 Njētēbun fēna Wēnu ṅa ntid fop soṅe ufērēn vēle ṽahnēḍēha va, vēle wācik gante nke pēhna dēwu ka.

29 Vēle njētēko kobēri va, tēko pēhna mbacēhni nkeni had Aju, soṅe Aju arac nke fatah fandēnkweyēnkwe hñē hnēnk yabah.

30 Vēle pēhnanēhnēk koyēna va, macēkēhni fēna kwēhnēhni umē; vēle macēk koyēna va pēyahnēk fēna catēni; vēle pēyahnēk catēni va, njēḍakēhni fēna sah icēmb dēwu ṅa.

Naṽ iṅahn Wēn

31 Ye hoḍe mboki nēsi? Ge Wēnu ṅa fuhnē nkenēhnēk mo hoḍ ntifu iñē?

32 Wēla Aju ṽa dēnk ṅwēṽeryalahna njēḍahnēka soṅe fuhnē fop, awa hak nkoḍ yēḍalēfuhna fop?

33 Mo ryēkēḍ njohni hñē kitṅa vēle tēhnaḍ Wēn va? Ahnē gena! Wēnu ṅa satēhnēḍ.

34 Mo hoḍ kitṅēhni hafo piniṅēhni? Ahnē gena! Yesu Kēris ṽa cēmēk, tac kat, mbēhnēk! G'irēhw Wēn nke do njēfanēḍēhēfu.

35 Mo hoḍ ntihētēfu hn'iṅahn Kēris hna? Wēh wā bi ye? Ma uryeñah wā? Ma horot ile

ntidënihëfu vahnë ÿa? Ma inte ña? Ma haÿëhnah wã? Ma ÿayah ÿa? Ma sëlame ÿa?

³⁶ Ile nësëk Vikerëh ÿa nkedëhëfu:

«Soje lëw hu ÿa, Ahwëhn, hnë fac hna fop njëkëlehnëdëbun ryawïfu.

Had wape wante ryawëde ntinihëfu.»[☆]

³⁷ Bare gë vile yedëhëfu vi fop, fuhnë wëkëk imëk cankaf ña g'ale ÿahnëkëfu ÿa.

³⁸ Pacëko d'us ñoñ gena ile hođ ntihëtëfu hn'ïjahn dëwu hna: sëminëk cëmilënëhna, gena wamëleka ña ma vële nawëk va, gena ile ye gaki ÿi ma ile yejëk ÿa, gena wëfanka wã,

³⁹ gena ile ye yañ ÿa ma ile ye gëđ ÿa, wëla ñoñ gena hnë ile ntik Wën hna fop, ñoñ gena ile hođ ntihëtëfu hn'ïjahn nte nkenëhnëkëfu Wën hnë Yesu Këris Ahwëhn fu ña.

9

Bulunda le tëhnak Wën

¹ Këris ÿa hwëhnëko, mërëda. Ile hnësëdëfu ÿi toña ye. Hakili mën, le nkwëryëlëni g'Iyir İpacah ñi, yenëhnëko sedë toña hnësëdëfu:

² umë ye yiwëhnah sankaf fëbëko sakahn mën li do gë horot le wok puđina.

³ Ge ntehnakënde ge pitëlëbun gë Këris do ndëwano wëh, soje rac pehëtëdëni vële yëbun hnënk va, awa ntikëndëbu koyëna!

⁴ Hnënk mën rac, bulunda Isërayel ÿa ye: vëhni ntik Wënu ña vutahu, tufëkëhni naÿ dëwu ña, vëhni hwëhnëk vakwëtëla va, gë

[☆] 8:36 8.36: Wahnëw 44.22

sariya ŷa, gē icēmb paryi űa do gē ile ntehnēk njēdafēhēhni ŷa.

⁵ Vēhni, hnē warēm wasankaf hna matini, Abēraham gē Isak gē Sakob, do hnē vēhni nagik Kēris ŷa g'ankeya ntēwu ahnē, umē ale ye Wēn Hunte Sēpēk Fop ale sēmbik kwēlēkwēl. Amina!

⁶ Dehnēla wanēs Wēnu űa diyana. Gena vēle hnagik Isērayel va fop ye bulunda Isērayel paryi;

⁷ do gena kaŷi hnē hnēnk Abēraham hna nagini nkehahnēni fop vutah Abēraham paryi. Wēnu űa mē lehnēkawo Abēraham: «Gē Isak nuŷadufuhēhni vutah vunte lehnēmi yēdafēmini va.»[☆]

⁸ Umē fēhnētanēd: gena vutah vunte hnagik hnē iűa ahnē va ye vutah Wēn paryi. Vunte ntehnēko Wēn njēdafnēdēhēhni va fo ye vuntēwu paryi.

⁹ Wēlin gante ntehnēkawo Wēn ka: «Mbokajēdēfu bēhn hnē iŷi wati dēnk do tēkatēdēfuhā asēval hu Sara nuŷaka facan.»[☆]

¹⁰ Do kat: Rebeka fēna vucēp vuki nagēko, rēm sankaf fu ŷa Isak yeho rēm hni ŷa.

¹¹⁻¹² Wēnu űa pēyakawo Rebeka: «Fandēnkwēryēnkwa fa ndokunēhnēdēhā aheryu.»[☆] Ha, pēyakawo hara vutah va vēhnagilohna ten do vēlilohna ten ufērēn ma uŷeh. Umē ye soŷe ile pēhnako Wēnu űa nkehahn gante nke itēhna dēwu ka: gena gē wafoku ahnē bare gē Wēnu űa, ale ŷacēdēhēhni vahnē ŷa.

[☆] 9:7 9.7: Wapēgwala 21.12 [☆] 9:9 9.9: Wapēgwala 18.10

[☆] 9:11-12 9.11-12: Wapēgwala 25.23

13 Gante nēsēk Vikerēh ka: «Sakob ŷahnēdēfuho, bare Esawu ñewēbuhawo.»[☆]

14 Awa ye rēfēka nēsini? Wēnu ŋa catēna bi? Muk!

15 Kaŋi umē lehnēkawo Moyis: «Kaŷēhnahnēdēhoŵa ale fērēko do fērēnanēŵa ale fērēko.»[☆]

16 Awa itēhna Wēnu ŋa gena hnē ile ñad ahnē ma hnē ile ntid, bare Wēn hna nke, umē ale haŷēhnahnēdēha ŷa.

17 Vikerēh hna Wēnu ŋa mē lehnēka Farawō ŷa, Ahnaŵ Esipēt ŷa: «Ntimi Farawō ŷa rufahnahnu fanka mēn fa hnē wējē do soŋe ŵac mēn ŵa njetēndanini nkal li fop.»[☆]

18 Koyēna nke, Wēnu ŋa kaŷēhnahnēdēha g'ale ñad-wo, do kambēn ankaf ale ñad-wo.

Ntavah ŋa g'ikaŷēhnahn Wēn

19 Ntehnēdēbu mpēd: «Wēnu ŋa soŋe ye niradēhēhni vahnē va? Ahnē kodina ŋwēŷ ile ñad ŷa.»

20 Bare, mo yeru awa wējē, aŵēŷahn ile ntik Wēn ŷa? Inē ile liyik ŷa tēyēdēha bi ale lika ŷa: «Soŋe ye liruho aki?»

21 Aŷahan a kodina bi ñahan, hnē ntil ndampo, peya ndampo soŋe wēbal wadēnah ŋa, kigēna ŋa ante ryokunahnēde fac-wo-fac?

22 «Awa, ndampo fo nke: Wēnu ŋa, ante ñadēho tufahn ntavah ntēŵu ŋa do njetēndanēhni vahnē va fanka falēŵu fa, nduñēnanēhnēkēhniwo dus ten vēle rēfēkawo nuŷani ntavah ntēŵu do mbēvēni va.

☆ 9:13 9.13: Malasi 1.2-3 ☆ 9:15 9.15: Esekiyel 33.19 ☆ 9:17 9.17: Icahn 9.16

23 Ntiko koyëna soŋe njëtëndanëhni uvetak sankaf cëmb dëwu ŋa vële ye had vapeya ikaÿëhnahn dëwu, pëhwëtanëhnëkëhni kobëri ŋa icëmb tac,

24 wëla fuhnë vële macëk Wën hnë wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif hna fëna.

25 Wënu ŋa pëyahnek watac hnë kayëte kila ale wãciko Ose:

«Bulunda ile woko gena lëmën ÿa, macëdëfu
“Bulunda lëmën.”✧

Bulunda ile wobuho ñahnëda ÿa,
macëdëfuhëhni “Bulunda ile ÿahnëdëfu.”

26 Do hn'ile ntehniniho:

“Geluhna bulunda mën”,

hnam dënk rëkëde macëndeni vutah vumba
Wën paryi ÿa.»✧

27 Kila ale wãciko Esayi ÿa fëna pëyahneko soŋe bulunda Isërayel ÿa:

«Wëla vahnë vëva Isërayel va njabëni hafo
ntëbëni nkërëyal bë tëfary wov ŋi,
vëryampo fo fehëtëde hnë vëhni.

28 Kabi ile nësëk Ahwëhn a ntif fop nkal li do
ñap.»✧

29 Esayi nësëko fëna kobëri ŋa:

«Ge Wën Ahwëhn Fanka ÿa
tavëhna këndilëfunihna vutah vundampo,
had Sodom gë Gomor mëntëlakënden.»

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk

30 Awa, ye rëfëka nësin? Vële wok vëyena wasëwif, do woko vëyëkëlehnëna icat haryënk

✧ 9:25 9.25: Ose 2.25 ✧ 9:26 9.26: Ose 2.1 ✧ 9:28 9.28: Esayi 22.23

Wën va, nuŷani cat tac, nte w̃atik hn'ikwëtahn
 ɲa ye.

³¹ Bare bulunda Isërayel ŷa njëkëlehnëdëniho
 maŷëhnëni sariya ŷa soŷe catënëhni do
 vëhnuŷalona.

³² Soŷe ye nkoni vëhnuŷana? Kabi
 vëyëkëlehnëna g'ikwëtahn ɲa, gë wadoku
 wadëw̃ hni njëkëlehnëni. Nkëw̃ëni taka nte
 hëfëd.

³³ Umë nësëk Wënu ɲa hnë viŷi Vikerëh:

«Yëkëryin, kwëtëbu hn'inaw̃ Siŷo hna taka nte
 wëwëdë,
 taka nte hëfëd.

Bare ale hwëtahnëka
 yëtëdïnahna muk usëfëhna.»

10

¹ Vëŷënta mën, ile ŷabu ŷandu ntaŷary mën
 hna umë ye vëva Isërayel va pehëtini, do umë
 rëyëdëfuha Wënu ɲa wayëfa mën hna.

² Kodëfu yenëhnëw̃ëhni sedë waŷi: vële
 hahnëndak d̃us soŷe Wën ye, bare kahnënda
 dëw̃ hni ɲa gena g'uyët.

³ Vëyëtëna icat nte w̃atik Wën hna do icat dëw̃
 hni ɲa dënk njëkëlehnani. Koyëna, vërëfëna
 ankaŷ icat Wënu ɲa.

⁴ Këris ŷa tëkaryëk hn'ile tëkwëk hna sariya
 Moyis ŷa, soŷe rac ye ale-wo-le hwëtahnëka
 Wën ŷa catahnëdëha g'umë.

Ipehët Wën soŷe vahnë fop

5 Wëlin ile kerëk Moyis soŋe icat inte wãtid hnë sariya ŋa: «Ale lik ile ntehnëk sariya ŷa nuŷad uwám paryi wã.»✧

6 Bare wëli ile hnësik soŋe icat nte wãtid hn'ikwëtahn ŋa: «Ant'alehna: “Mo hayëd g'ambin?”» (umë ye, soŋe cëlëndehna Këris ŷa).

7 «Ant'alehna fëna: “Mo sëlëd duniŷa vë gëd hna?”» (umë ye, soŋe matëndehna Këris ŷa vësëm hna).

8 Wëlin ile nësëk Vikerëh va: «Wanëš Wënu ŋa d'arël hu nke, wës hu hna gë ntaŷary hu hna.»✧ Wanëš watac wëba kwëtahn ŋa ye; umë haraŋëdëfunëhëhni vahnë va.

9 Ge nësëru gë wës hu ŷa Yesu ye Ahwëhn a, do ahwëtahnu ntaŷary hun hna Wënu ŋa mbëhnëndanëka, pehëtëderu.

10 G'intaŷary kwëtahnëde do Wënu ŋa catahnëdëha; gë wës ŷa pëyahneëde ikwëtahn ŋa do Wënu ŋa pehëtëd.

11 Vikerëh va më lehnëk: «Ale-wo-le hwëtahnëka ŷa yëtëd'inahna muk usëfëhna.»✧

12 Kabi wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif fop këñëlahnëni Wën hna: Ahwëhn aryampo fo kwëhnani vëhni fop, njeëd'adëhëhni viŷë vifërën vilëwu va fop vële wëcadëha va.

13 Vikerëh va më lehnëk: «Ale-wo-le wëcadëha Ahwëhn a pehëtëde.»✧

14 Bare hak mëcadëniha ge vëhwëtahnëlahna? Do hak kod kwëtahnëniha ge vëwëryëna soŋe lëwu? Do hak nkwëryëdëni soŋe lëwu ge ahnë gena ale fëyadëhëhni?

✧ **10:5 10:5:** Soŋe Walevi 18.5 ✧ **10:8 10:8:** Divëta Sariya 30.12-14 ✧ **10:11 10:11:** Esayi 28.16 ✧ **10:13 10:13:** Sowel 3.5

15 Do hak nkedëni vële fëyahnedf ge vahnë vëfayina? Do fëna ntehnik Vikerëh hna: «Nkwamëni njëkini ga njijëdëni vële yojëd Wanës Wakasëk ña!»[☆]

16 Bare fop vëwawëna Wanës Wakasëk ña. Umë nësëk kila Esayi ntehn: «Ahwëhn, mo hwëtahnëk Wanës Wakasëk wante fëyahnedëfun ña?»[☆]

17 Awa, ikwëtahn ña hnë Wanës Wakasëk wante wëryëde hna matidf, do wañi wëba Këris ña ye.

18 Awa tëyëdëfu: Wasëwif wã vëwëryëna bi wañi wanës wakasëk? Nkwëryëni dënk! Vikerëh va pëyahnek:

«Hohna lëw hni ña nkwëryëde nkal hna fop,
do wanës wadëw hni ña njik hafo hn'ile
tëkwik duniya hna.»[☆]

19 Mbokëbu rëyëndu kat: Bulunda Isërayel ña vëwëryëlohna dus bi? Awa wëli ile ntehnëko ten Moyis ña:

«Wënu ña më lehnëk: “Ntidëmu ayeawaryuni
vële wok vëyena yamani paryi va,
ntidëmu ntavu gë yamani le wok kwëhnana
hakili ña.”»[☆]

20 Do Esayi pëyahnekëko wanës Wënu ña:
«Vële woko vëyëkëlendilohna va hnuko,
tufëhnafu hnë vële woko
vëryälëdëfilohna.»[☆]

21 Bare soñe bulunda Isërayel ña, Wënu ña më lehnëk:

☆ **10:15 10:15:** Esayi 52.7 ☆ **10:16 10:16:** Esayi 53.1 ☆ **10:18 10:18:** Wahnëw 19.5 ☆ **10:19 10:19:** Divëta Sariya 32.21
☆ **10:20 10:20:** Esayi 65.1

«Fac-wo-fac njelabu wëbák mën ña
soñe hacawëhni bulunda le wëyëhnëk do
wajëk yi.»✧

11

Wënu ña dalëlihna bulunda Isërayel

¹ Awa tëyëdëfu: Wënu ña ntakëhni bi bulunda
lëwü ÿa? Muk! Gena koyëna! Ami dënk avë
bulunda Isërayel yëfu, fatah Abëraham do hnë
hnënk Besame nkentibu.

² Wënu ña dalëlihna bulunda lëwü le tëhnako
kobëri ña. Dënkwëtaryin ile nësëk Vikerëh ÿa
hn'ile mëhnađëho Eli haryënk Wën hna soñe
Isërayel:

³ «Ahwëhn, ndawënihëhni wakila hu ña do
mbëvehnëni hn'ile cënađe wasađëha hu wã:
ami fo wok do njëkëlehnëdëni ndawëniho.»

⁴ Do ye ntëkwakawo Wënu ña?
«Pehnabuhëhni vësan wawuli mbëđ gë wahi
(7,000) vële wok vëryëkwëhnëna haryënk wën
le wãciko Bal.»✧

⁵ Tame, koyëna dënk nke, nkoni vahnë toyë
vële tëhna Wënu ña g'ipërëna dëwü ña.

⁶ Ge g'ipërëna dëwü ña tëhna kënëni awa gena
soñe wadoku; ge gena umë përerëna Wënu ña
gekëndina ipërëna paryi.

⁷ Awa ye pëhnëtanëd? Ile njëkëlehnëdëniho
bulunda Isërayel ÿa vëhnuyana; vële
tëhnako Wënu va fo hnuyako. Vëyënta wã va
kambëniho vankaf va,

⁸ gante pëyahnëk Vikerëh ki:

✧ 10:21 10.21: Esayi 65.2 ✧ 11:4 11.4: 1 Vëhna wã 19.10,18

«Hafu iŷi wati, Wënu ŋa pidëkëhni wahakili wã; puvëkëhni vinkër va antë nundëni do vanëf va antë nkwëryëndëni.» ✧

⁹ David fëna nësëk:

«Arafi roka lëw hni ŷa nke urënd lëw hni, ile hod këfëhni do nuŷani ile rëfëkëhni ŷa.

¹⁰ Arafi mëpëni, antë mbok nuni. Arafi kuyani kwëlëkwël.» ✧

¹¹ Awa tëyëdëfu: Ante nkëwëniho wasëwif ŋa soŋe ŋjoni kwëlëkwël bi yeho? Muk! Gena koyëna! Bare soŋe ile ntëntëni ŷa nuŷahnëni vële wok vëyena wasëwif va ipëh ŋa. Koyëna bulunda wasëwif ŷa ñëwaryënihëhniwo.

¹² Idënt dëw hni ŋa njojëk nafa sankaf soŋe duniŷa ŷi fop, do iyo dëw hni ŋa mbetan-danëkëhni vële wok vëyena wasëwif va. Awa ante padëf imat wasëwif soŋe ipëh dëw hni ŋa tac njabëd dëcët nafa ŷa!

Ipeh vële wok vëyena wasëwif

¹³ Wuhnë vële wok geluhna wasëwif vi lehnëdëfu tame: afayik vële wok vëyena wasëwif ŷa yebu, do njawënëbu iŷi doku mën.

¹⁴ Mpëd kabi koyëna ntidëfu ñëwaryëdëniho vële yebun hnënk vi pehahnëni vëryampo.

¹⁵ Wënu ŋa ante ntakëhniwo wasëwif ŋa njojëkëhniwo vahnë vëvë duniŷa vi nëŋëlëni. Awa ge Wënu ŋa mbokaryikëhni wasëwif wã, gedina bi had vësëm vëhnëk?

✧ **11:8 11:8:** Divëta Sariya 29.3 ✧ **11:10 11:10:** Divëta Sariya 29.3; Esayi 6.10; 29.10

¹⁶ Ge sah ryënkwëryënkw mburu ña Wënu ña yëdayik, fop ile wok ÿa fëna pacëk. Ge vënkahn atëh ña Wënu ña yëdayik, wahni wã fëna pacëk.

¹⁷ Bulunda Isërayel ÿa had oliviye nte fëlik ante lëpëtik wahni wëryampo nke. Wëjë, had oliviye mbë fëk nkeru, do cokiru hnë wahni wale wok hn'atëh nte fëlik hna. Tame nuÿantëderu uryav ule wãtid' hnë vënkahn atëh nte fëlik hna.

¹⁸ Awa antë ahnaÿëna haryënkw wahni wale lëpëtik hna. Do ge ñadu ahnaÿëna, dënkwëтары gena wëjë ryibëk vënkahn vi, umë ryibëki!

¹⁹ Ntehnëdu: wahni warac ntëpëtik soñe sokahniru ami hn'ile nkeho hna.

²⁰ Toña ye! Ntëpëtini kabi vëhwëtahnéna; do wëjë, soñe kwëtah hu ña sokahniru hnam. Umë antë nti hafo ahnaÿënanand! Bare tëfëka ntaki d'us.

²¹ Kabi ge Wënu ña tavëna wahni wavë tëh pëlik wã, tavëd'ilihna wëla wëjë.

²² Awa nahary soñe ipërëna gë wayap Wënu ña: njapëk gë cape vële yok do përeña gë wëjë. Bare hafo awo hnë përeña dëwu hna, ge gena umë wëjë fëna ntëpëtëderu had hni.

²³ Bare ge fac ryampo wasëwif wã mawëni kwëtahnéni, Wënu ña mbokaryëd'ëhëhni hn'ile nkeniho hna kabi koç.

²⁴ Wëjë hn'atëh mbë fëk nte woyik pëlina ntëpëtijiru. Wëla tëfëläna, cokiru hn'atëh nte fëlik; do kas wahni paryi wëva atëh pëlik va cokëde hn'atëh nte ntëpëtahniko hna.

Bulunda Isërayel ÿa fop pehëtëdeni

²⁵ Vëÿënta mën, ñadëfu ayëtu ile sowïko kobëri ÿa, soñe antë ntiyahnu vahnë vële

hwëhñak uyët yerun: vëryampo hnë bulunda Isërayel hna kambëkëhni vankaf va. Umë mbiyëd hafo fop vële rëfëka matini hnë wabulunda wañëntaŵ va njijëni hnë Wën hna.

²⁶ Koyëna bulunda Isërayel ŷa fop pehëtëdëni, gante nësëk Vikerëh ka:

«Afehët a Siŷo matid,

ntihëtëd ile ntëntëni hnënk Sakob ŷa.

²⁷ Wëlin kwëtëla nte hwëtëlëdëfun gë vëhni ŷa, ge ntihëtëbu wameh wadëŵ hni ŷa.»[☆]

²⁸ Kabi wasëwif ŵa ŷwëyëni Wanës Wakasëk ŷa, më nkehahnëni vëyëŵ Wën do umë njonëhniku, ŵuhnë vële wok geluhna wasëwif, nafa; bare soŷe itëhna vahnë Wën, nkok ñandëhni ha gaki soŷe vacërakëlo vëlëŵ hni va.

²⁹ Wënu ŷa bidina muk ile njëdahnëk ŷa do tavëdilëhni hna fëna vële macëk va.

³⁰ Kobëri ŷa, maŵëhnëlnawohna Wënu ŷa; bare tame kaŷëhnahnëka gë ŵuhnë, kabi wasëwif ŵa vëŵaŵëhnëlnawohna.

³¹ Ndampo fo nke, tame wasëwif ŵa vëŵaŵëhnëna soŷe Wënu ŷa kaŷëhnahna gë ŵuhnë; koyëna vëhni fëna kodëni nuŷani tame ikaŷëhnahn Wënu ŷa.

³² Wënu ŷa ntikëhni vahnë va fop vëramp inŷwëyëhn dëŵu soŷe tufahnëhni vëhni fop kaŷëhnahn dëŵu ŷa.

Wënu ŷa naŷëk

³³ Wënu ŷa naŷëk dŷus! Yasery lëŵu ŷa g'inahan dëŵu ŷa uvetak ye do tëwëk dŷus! Ahnë kodina njët ile pëhñak ŷa ma ile ñađ nti ŷa.

[☆] 11:27 11.27: Esayi 59.20; Wahnëŵ 14.7

³⁴ Gante nēsək Vikerēh ki:
«Mo yētək nahan Ahwēhn a?
Mo hod nke ayab alēwu?»

³⁵ «Mo ryēnkwək yēdēka Wēnu ŋa iñē,
cosahna soŋe uyēd rac?»[☆]

³⁶ Fop hnē umē matid, soŋe lēwu nkehahnək le-
wo-le ŋa do fop umē hwēhnək. Arabi cēmbēnde
kwēlėkwēl! Amina.

12

Ankeya kasək gē Kēris ŋa

¹ Awa, vēyēnta mēn, kabi aki tufahnək
Wēnu ŋa ipērēna dēwu ŋa soŋe lēw fu ŋa,
awa muntadēmu iŋin: yēdaryina mbahn hun
ŋa had sadēha (le woyik dāwina), facah, le
hnējēdēha. Umē yed dokuŋ Wēn pērēn nte
ryokuŋēhnēdunēha ŋa.

² Ant'arēfu vankeya iŋi duniŋa ŋi; tavēryina
Wēnu ŋa mbacēndu g'igwēcēt wahakili hun.
Koyēna kodun ayētu ile ñad ŋa: ile fērēnak, ile
hnējahnēka, gē ile wok gojēlahna iñē.

³ G'uyēd fērēn le njēdēko Wēnu ŋi,
ntehnēdēmu wūhnē fop: ant'afēlawu vankaf
hun va ntēbi ile yerun ŋa. Bare ale-wo-le arabi
kitiŋa umē dēnk gante nke ka, gante nke sah
lēwu ikwētahn nte njēdaka Wēn ka.

⁴ Ale-wo-le hnē fuhnē, hn'imbahn ndampo
hna kwēhnak viŋē viyabah, bare viŋē virac
vēvankēna doku.

⁵ Ndampo fo nke, fuhnē vēle yabinək vi,
mbahn ndampo liyinək g'ige bēmēnkəl gē Kēris

[☆] 11:35 11.35: Sob 41.3

ņa, do ndampo fo nkeyiněk had viyě vile ye hn'imbahn ndampo.

⁶ Do Wěnu ņa njěďėkėfu ale-wo-ale ile wok mēntėlėna gė va aŷėntaŷu. Ge aryampo hnė fuhnė uyėď pėyahh wanės Wėn nuŷak, tėfėka nti gante nke ikwėtahn ka.

⁷ Ge ahaŷary uyėď đoku kwėhnhak, tėfėka ndokuņ. Ale hnuŷak uyėď karan vahnė, tėfėka karanėhni vahnė va.

⁸ Ale hnuŷak uyėď kamėnaŷėhn vahnė, tėfėka kamėnaŷėhnėhni. Ale yėďahnėď hnapul lėŷu, tėfėka njėďahn g'intawary pacėk. Ale ye haryėnkwa, tėfėka kamėna. Ale ryemaďėhėhni vėhaŷėhnhah va, tėfėka nti g'uhnatah.

⁹ Iņa hun ņa tėfėka nke paryi. Ńėŷėryin ŷėh ŷa, pabėryin ile yivėk.

¹⁰ Ńahnėlėryin g'intawary fop had vėle hwėtahnėka Wėn. Đėnkwėryin alėnėnuni viŷėntaŷ va.

¹¹ Dokuņėhnėryina Ahwėhn a g'iyoh hara yambėluhna, do gė hnatah ntaŷary fop.

¹² Natėryiŷu soņe ile napėďfun ŷa; yaŷėnaryin horot hna; goryin aŷuntanduna Wėnu ņa kwėlėkwėl.

¹³ Demaryinėhni vėŷėnta hun hn'ikwėtahn hna wėbal wadėŷ hni hna; arabi nėņahnu kaca vėhneh ņa.

¹⁴ Đėwanėhnėryindėnėhni vėle vėrehėďėhu va; đėwanėhnėryindėnėhni fėrėn hara gena uŷėh.

¹⁵ Natėntėryiwu gė vėle natėk va; kontėryin gė vėle hod va.

16 Gwëryëlëryin yëbëlan hun. Ant'ahnaÿënandu, bare ñaryin imaw̃ vundoku vutoy va. Antë ntiyahnu vahnë vële hwëhñak uyët yerun.

17 Ant'awëcaguna ale liku wëh. Kamënaryin alindu fërën ile sañahnëkëhni vahnë fop.

18 Yëkëlehnëryin awëryëlu gë vahnë va fop hafo hn'ile tëkwëk fanka hun hna.

19 Vëÿënta mën vële ÿahnëbu, ant'awëcagëndu, bare tavëryina Wënu ña nkwëcanëhnu gë ntavah ntëwu ña. Kabi Vikerëh hna Ahwëhn a Wënu ña më lehnëk: «Ami hwëhñëk igwëcan ña! Ami sosëd.»[☆]

20 Bare:
«Age ale ÿëwëki ÿa inte yoka, yëd'aryehna tok;
ge wënka yoka, yëd'aryehna ciya;
kabi ge koyëna ntidu, nked had waÿehn hwëd'ëh
varëpëru nkaf ntëwu hna.»[☆]

21 Antë aŵaw̃ mëki uwëh wã. Bare gery ale wëkëk uwëh wã g'ufërën wã.

13

Imawëhn vësankaf vëvë nkal

¹ Ale-wo-le tëfëka maŵëhnëhni vësankaf vëvë nkal va, kabi ucankaf-wo gë Wën matik; Wënu ña yëdad'ëhëhni cankaf nte naŵëni ñi.

² Awa, ge ahnë ñwëÿëd maŵëhnëhni vësankaf va, ile kahnëndëk Wënu ña ñwëÿëhñëk do kitin'ëde.

³ Vële lid fërën va dakëd'ilëhñihna gë vëhitin, vëwen va ntakëd'ëhëhni. Age ñadu antë

[☆] 12:19 12:19: Divëta Sariya 32.35

[☆] 12:20 12:20: Divëta

Sariya 32.35

ntakini vësankaf va, awa diry ifërën do cëkwaryëdënihi.

⁴ Vësankaf va doku Wën ntidëni soje hnëfak lëw hu wã. Bare ge uweh liru, tēfëka ntaki, kabi gena aki fo nkeni vësankaf: kwëhnani fanka soje kwëdëniha ale lik wëh. Doku Wën ntidëni tufahnahnëni ntavah ntëwu ña soje ale lid wëh a.

⁵ Soje umë ye tēfëka maŵëhnini vësankaf va, gena kehahni ntavah Wënu ña fo bare fëna nkehahn wahakili hun wã yam.

⁶ Soje rac ye fëna sosahnëdun ŷatëtanke, kabi vële sosëde vi, doku Wënu ña ntidëni koyëna.

⁷ Cosëryina ale-wo-le ile hwëhnanërunëha ŷa: ŷatëtanke ŷa gë kayëte nkwafa ña ale rëfëka asosuna ŷa, maŵëhnëryina ale rëfëka aŵaŵëhnuhna do dënëneriyina dus ale rëfëka alënënuna ŷa.

Inahn vëŷëntaw

⁸ Antë ahwëhnanuna ahnë inav, ge gena inav ñahnël nte rëfëka ahwëhnawu yëbëlan hun ña. Ale ŷahnëdëhëhni vëŷëntaw va maŵëhnëk sariya ŷa fop.

⁹ Njëtërun vakwëda va: «Ant'aryaŵa ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'ahwëhna iña meh»[✧], gë vaŷëntaw va fop. Vatac hn'aña kwëda mbarëlëk: «Inahnëryehna aŷënta hu ŷa had wëjë dënk.»[✧]

¹⁰ Ale ŷahnëdëha aŷëntawu ŷa didilahna wëh; awa inahn ña ye imawëhn sariya ŷa fop.

✧ 13:9 13.9: Icahn 20.13-17; Divëta Sariya 5.17-21; Matiye 19.18

✧ 13:9 13.9: Soje Walevi 19.18

Pëhwëta itëk Këris

¹¹ Njavëtërun wati le yehahninëk ÿi: wati le hnëgahnëdun ÿa tëkëk, kabi wati nte kwëtahninëkawo Këris takan ña, ipëh iña nkoko ñaw, bare tame tëhadën iñi pëh.

¹² Umëd ña dëc iña nke, fac ÿa tëhajëk. Tavënëfu viÿë vile lifde hnë mëhwëry va do cudanëfu viwëta vile wëtande hnë humpen.

¹³ Kwëhnanëfu nkeya përen, gante cañëk g'anent ka. Kehanëfu tok dëcët do ice uñen dëcët; ðak gë ale-wo-ale do antë kwëhnayin nkeya cëfëhnah; antë conkënden do antë ñëwaryëndenëhni vëÿënta fu.

¹⁴ Bare cudaryina Yesu Këris, do antë ahwëtu vinahan hun va fop hn'ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn hna.

14*Antë ahitiña aÿënta hu*

¹ Kacaryina ale wok yawëna ðus kwëtahn dëwu ña, do antë awajëlëndu soñe nahan dëwu ña.

² Aryampo ntiyahnëka kod tok le-wo-le ÿa, bare aÿëntaw, ale wok kwëhnana kwëtahn yawah a, tokëdina faÿar.

³ Ale rokëd le-wo-le ÿa tëfëlahna njafa ale wok tokëdina ÿa. Do ale wok tokëdina le-wo-le ÿa antë kitinja ale rokëd a, kabi Wënu ña kacaka umë fëna.

⁴ Mo yeru, wëjë, ahitiñahna aryokun ahnë ahawary? Ge kahnëndak ma ge kahnëndana, umë hayu ale ndokunëhnëda ye. Do nkod

kahnënda kabi Ahwëhn a kod ndemahna nko kahnënda.

⁵ Aryampo nahad, wafac wëryampo ÿak yabëka nafa ÿa gë wayëntaŵ ŵa. Aÿëntaŵ a nahad, fop ndampo fo nke. Ale-wo-le tēfëka njët wapacëk do njawën ile nahad ÿa.

⁶ Ale fitëndëlehnëk wafac a, ahnë arac Ahwëhn a ntinëhnëk. Ale rokëd le-wo-le ÿa, arac fëna Ahwëhn a ntinëhnëd, kabi camehnëdëha Wënu ña soŋe rokëtok lëŵu ÿa. Ale wok tokëdina le-wo-le ÿa, umë fëna soŋe Ahwëhn a ntid, do umë fëna Wënu ña camehnëd.

⁷ Wëla aryampo hnë fuhnë gena duniÿa li soŋe lëŵu dënk do wëla aryampo cëmëdina soŋe lëŵu dënk.

⁸ Ge nkeyinëk duniÿa li, soŋe Ahwëhn a yeyinëk, do ge cëmëden, soŋe Ahwëhn a sëmëden. Koyëna, cëminëk ma cëmilënëhna, Ahwëhn a hwëhnëkëfu.

⁹ Paryi nke, Këris ÿa cëmëk do mbëhnëk vësëm hna soŋe nkehahn Ahwëhn vësëm gë vële wok vësëmëna.

¹⁰ Bare wëjë, soŋe ye hitiŋëdëfuha aÿënta hu ÿa? Do soŋe ye yafëruha? Yidelënëhna bi fuhnë fop kitiŋa Wën hna?

¹¹ Kabi kerik:
«Ami, Ahwëhn paryi ÿa, ntëkëbu,
vahnë va fop ndëkwëhnëdëni haryënkŵ mën
do fop pëyahnedëni Wën yebu.»[☆]

¹² Koyëna, ale-wo-le hnë fuhnë njid nësëhna Wënu ña umë dënk fop ile ntik ÿa.

Antë aliyehna aÿënta hu uŵeh

[☆] 14:11 14.11: Esayi 49.18; 45.23

13 Awa tavënëfu kitiŋëlenden. Keharyin dʒus ant'ayëdu inë hn'ankaw̃ aÿënta hun hna ile kod nkëw̃ ma ntiyhna wameh.

14 Njëtëbu, ñoñ gena ile vañik soŋe toki, ñoñ tonkëna; Ahwëhn a Yesu njëtëndanëko wacäk. Bare ge ahnë nahak ntehn iÿin mbañik, awa mbañik soŋe lëwu.

15 Age ndëñhnantuha aÿënta hu ÿa ile rokëdu, golihna arëf inahn ŋa. Ant'ayonëhneha ibëv soŋe le rokëde ale cëmëhnëk Këris ÿa!

16 Ile saŋahnëku w̃uhnë ÿa tëfëlahna njonëhnihi vëÿëntaw̃ va nësahnëndëni wameh.

17 Inaw̃ Wënu ŋa gena hnë ile rokëde gë ile sede; hnë icat gë yam do g'uhnatah hna nke ile hnuÿade hnë ige g'Iyir Ipacah ŋa.

18 Ale ryokunëhneka aki Këris ÿa, Wënu ŋa nëŋëdëha g'umë do vahnë va cëkwaryëdëniha.

19 Awa yëkëlehnënëfu ile yojëd yam do ile ryemadëhëfu fuhnë fop naÿin kwëtahn hna.

20 Antë përekanin dʒoku Wënu ŋa soŋe ile rokëde. Paryi nke ñoñ bañina, bare yivëna toki inë ge njoyendëha ahnë hnë wameh.

21 Ile yivëk ÿa, umë ye ant'asem faÿar do ant'ase uñen do arav fop ile hod njoyehna aÿënta hu ÿa.

22 Age kwëtahnëru wañi, kwëtary wëjë dënk haryënk Wën hna. Nëfaka ale wok kitiŋadina menëk hnë ile-wo-le ntid hna!

23 Ale hwëhna vinahan viki soŋe ile tokëd ÿa, ntik wëh, kabi didina gante nke kwëtahn dëwu

ka. Do ge diyilënähna fop gante nke kwëtahn ka, wameh lifen.

15

Yëkélehn ile hnëjékëhni vëyëntaw

¹ Fuhnë vële yawinëk hn'ikwëtahn va, tëfëkéfu nduñënanëhninëhni vële wok vëyaŵëna va, do antë njëkélehnënden ile hnëjékëfu.

² Afo ale-wo-le hnë fuhnë njëkélehnënd ile hnëjëdëha aŷëntaŵu ŷa soŋe hnëfak lëŵu ŵa, soŋe ndemahna naŷ hn'ikwëtahn hna.

³ Kabi, wëla Këris ŷa yëkélehnëlohna ile hnëjëdëha umë dënk. Gante ntehnëk Vikerëh ka: «Wayëŵ vële yewëdëhi va ami njohahnëk.»[☆]

⁴ Fop ile heriko kobëri ŷa, karaŋahninëfu heriko, soŋe njëdafu kamëna do g'iyawëna, kwëhnahnin kwëtahn.

⁵ Arabi Wënu ŋa, umë ale yëdahnëd kamëna do g'iyawëna ŋa, njëdu ahwëhnawu nahan ndampo fo gë itëf ankeya Yesu Këris ŋa.

⁶ Koyëna, fop ndampo fo gë hohna ryampo fo, cëmbëdunëha Wënu ŋa, Rëm Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris.

Wanës Wakasëk soŋe wabulunda fop

⁷ Awa, kacalëryin, gante kacaku Këris ka, soŋe icëmb Wënu ŋa.

⁸ Paryi pëyađëmu, Këris ŷa njijëko soŋe nke aryokuŋëhn wasëwif njawëhn ile ntehnëko Wën ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo vëlëŵ hni ŷa do tufahn koyëna Wënu ŋa kahnëndak.

[☆] 15:3 15.3: Wahnëŵ 69.9

⁹ Njijëk fëna soŋe vële wok vëyena wasëwif va cëmbëniha Wënu ɲa soŋe ikaÿëhnahn dëwũ ɲa, gante pëyahnek Vikerëh ka:

«Soŋe umë sëmbandëmi vële wok wasëwif hna, do njëwëdëfu untënah wãc hu ɲa.»✠

¹⁰ Pëyahnek fëna:

«Wabulunda, natëryiwu gë bulunda ile tëhnaK Wënu ɲa!»✠

¹¹ Do kat:

«Cëmbëryina Ahwëhn a, wũhnë wabulunda ɲi fop,

arabi wabulunda ɲa fop cëmbëniha!»✠

¹² Kila Esayi fëna umë lehnëk:

«Ale hnagëde hnë hnënk Yese njijëd, umë matëd soŋe nke asankaf wabulunda ɲi, do wabulunda ɲi umë kwëtahnëdëni.»✠

¹³ Arabi Wënu ɲa, umë ale yëfahnëd ikwëtahn ɲa, pëbënu uhnatah do gë yam g'ikwëtahn nte hwëtahnërunëha ɲa. Koyëna Iyir Ipacah ɲa pëbënëdëhu dëcët ikwëtahn ɲa gë fanka falëwu fa.

Doku Pol

¹⁴ Vëyënta mën, ami dënk pacëko wũhnë përenarun dũs. Njëtërun fop ile rëfëka njëti ÿa do mëkëdun ayabëlëndu.

¹⁵ Kerëhnëmu aɲi kayëte catën fo soŋe ryënkwëtehnaHnu viÿë viyabah vile rëkërun aÿëɲawu va. Kerëbu koyëna kabi Wënu ɲa, g'ipërëna dëwũ ɲa, njëdako

✠ **15:9 15:9:** 2 Samiyel 22.50; Wahnëw 18.50 ✠ **15:10 15:10:** Divëta Sariya 32.43 ✠ **15:11 15:11:** Wahnëw 117.1 ✠ **15:12 15:12:** Esayi 11.10

16 yewu aryokunëhn Yesu Këris soŋe wabulunda wale wok vëyena wasëwif ŋa. Doku vësëna wasadëha lidëfu, ipëyahŋ Wanës Wakasëk Wënu ŋa. Do koyëna wabulunda wante wok vëyena wasëwif va nkedëni sadëha ile hnëŋahnëka Wën do pacënëk Iyir Ipacah iŋa.

17 Kabi gë Yesu Këris nkebn, kodëfu hnaÿënaŋ gë doku ile linëndëbuha Wën ÿa.

18 Ge ndëkëdëfu hnësu iñë, umë ye soŋe ile ntik Yesu Këris gë ami njohahnihni vële wok vëyena wasëwif ntënëndëniha Wënu ŋa. Ntik rac gë wanës mën ŋa do gë ile lidëfu ÿa,

19 gë fanka viÿë vifëmpëhnahnah do gë wëdahëse, gë fanka Iyir Wënu ŋa. Koyëna, pëyahñëbu Wanës Wakasëk Këris ŋa, gante-wogante pëgw Yerusalem hafo resiÿo Iliri hna.

20 Ufër mën sankaf ÿa, umë yeho kwëlëkwël fëyahnu Wanës Wakasëk ŋa ile nkok yëtina ten uŋac Këris hna fo. Ñadëŵohna fuhnawu ibëry cery nte pëgwëk ahnë ahawãary.

21 Gante nësëk Vikerëh ka ntibu:
«Vële woko vëyëtana soŋe lëŵu va njëtafëni,
do vële woko kobëri vëwëryëna ga nësëd va
nkwëryëdëni.»✧

Pol ñad nji Rom

22 Doku rac wëmaÿehnëdëho kwëlëkwël yiryiwu ÿalun hna.

23 Bare tame, goryaryëla doku hnë ÿaÿi ware-siÿo. Hnë wabëhn wayabah, ñadëfuho yiryiwu yëkiwu

✧ 15:21 15.21: Esayi 52.15

24 do ñadëfu liwu rac ge njidëfu gë Esëpañ. Ñadëfu hnuwu ge ndëcëdëfu do aryemawuno yihahnu hn'ini nkal, ge təkëbu hnuŷawu uhnatah soŋe ñëwëlahn gë wuhnë ña ten.

25 Bare Yerusalem yidëfu ten soŋe ryokunëhnëwëhni vahnë vële macëd Wënu vëlëwu va, vële yehëhna hnam ŷa.

26 Kabi, vële hwëtahnëk vëvë Masedëwan va gë vëvë Akayi va pëhnani mbarëni koryi soŋe vëhaŷëhna vële hwëtahnëk Yerusalem va.

27 Vëhni fo fëhnak ndemanihëhni, bare, toña toña ŷa, inav inte kwëhnanëhnënihëhniwo ye. Age wasëwif wã mbankëni gë vële wok vëyena wasëwif va uyëd Wënu ña, awa, vële wok vëyena wasëwif va fëna tëfëkëhni mbankëni hnapul lëw hni vë duniŷa ŷa gë wasëwif wã.

28 Age puhnaŋu iŷi doku do ge njëdahnëbu ile varëpik ŷa, cabëryidëfu gë ŷalun ge njidëfu gë Esëpañ.

29 Do njëtëbu ge njiryibu ŷal hun hna, gë fop idëwa Këris təkëryidëfu.

30 Bare wëli ile hëladëmu ŷa, vëŷënta mën, g'uŷac Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris g'inahn inte njëdahnëd Iyir Ipacah inja: mëtëntëryin g'ami, ayëfanduna Wënu ña soŋe lëmën ŷa.

31 Yëfanëhnëryino fehu hnë vahnë vëvë Yude vële wok vëhwëtahnëna vi; do idëma inte yinenëhnëdëfuhëhni vahnë vële macëd Wënu vëlëwu vëvë Yerusalem va kacani g'uhnatah.

32 Koyëna, ge Wënu ña maŷëk, kokëndëbu yiju ŷalun hna g'uhnatah do yinëgawu hnë wuhnë toye.

³³ Arabi Wënu ŋa, ale yëdahnëd yam a, nke gë wuhnë fop. Amina.

16

Pol nkaÿëdëhëhni wëlawo walëwü

¹ Kwëtehnahnëmuna Febe, aÿënta fu asëval ale ryokuŋëd hñë cery sali vë Senkëre ÿa.

² Kacaryina g'uŵac Ahwëhn a had gante kacade ale kwëhnëk Ahwëhn a, do demaryina hñë le-wo-le mbalëdëha gë wuhnë hna. Kabi ndemakëhni umë dënk vahnë vëyabah do ndemako ami dënk.

³ Gaÿëryinëhni vëhni Përisëka gë Akilas, vërefal mën hñë doku Yesu Këris hna.

⁴ Vëhni vëhi, nkwafëniho vintawary vidëw hni va soŋe lëmën. Gena ami fo rëfëka samehnëwëhni fare fëna fop vacery sali vële wok vëyena wasëwif vi.

⁵ Gaÿëryinëhni fëna vële varëlëd soŋe icëmb Wën tere lëw hni va. Gaÿëryina fëna lawo mën Epayinet, umë ale ryënkwëk hwëtahnëka Këris ÿa Asi hna.

⁶ Gaÿëryina Mari, umë ale ryokuŋëhñëku d'us.

⁷ Gaÿëryinëhni vëhni Andëronikus gë Yuniyas, vëhni vële ye wahnënk mën do sëdëlehnifunëho. Vële yëtik hñë vëfayik ye do vëhni ryënkwëk hwëtahnëka Këris ÿa g'ami.

⁸ Gaÿëryina Ampëliyatus, ale ÿahnëbu hñë Ahwëhn hna.

⁹ Gaÿëryina Irëbe, aryokuŋënta fu hñë doku Këris hna, do gë lawo mën Sëtakis.

10 Gaÿëryina Apeles, umë ale rufahnëk wëdahëse soŋe ikwëtahn dëwû Këris ɲa. Gaÿëryinëhni vahnë vëvë tere Arisëtobul va.

11 Gaÿëryina Erodiÿo, mbaÿ mën ɲa. Gaÿëryinëhni vahnë vëvë tere Narësis vële hwëtahnëka Ahwëhn va.

12 Gaÿëryina Tërifën gë Tërifos, vësëval vële ryokuŋëhnëdëha dūs Ahwëhn va, do g'alënah mën a Perësis, asëval ahawary ale ryokuŋëhnëka kat Ahwëhn a dūs.

13 Gaÿëryina Rufus, ale tëhna Ahwëhn, gë hnëmu ale ye fëna had hnëm mën.

14 Gaÿëryina Asinkërit gë Fëlegon gë Erëmes gë Patërobas gë Erëmas do gë vëyënta mën vële nkeni va.

15 Gaÿëryina Filolog gë Yuli gë Nere g'aheryu asëvalu gë Olimpas do gë fop vële hwëtahnëk nkeni gë vëhni va.

16 Gaÿëlëryin g'ɲahn nte rufande vëyënta hna. Fop vacery sali Këris ɲa nkaÿëdënihu.

Siyab rëkwa

17 Vëyënta mën, këladëmu, keharyinëhni vële ɲwëyëk ikaraŋ inte haraŋirun ɲa do koyëna fitëndëlehnëdëhëhni vële hwëtahnëk va kore kore do rëndëndëhëhni watënd. Naÿëtaryinëhni,

18 kabi iÿi sifa vahnë vëryokuŋëhnëdëlahna Këris Ahwëhn fu ŷa, bare inte dëw hni ndokuŋëhnëdëni! Gë wanës wanëŋah do wapërën wadëw hni ɲa, tokaðënihëhni vahnë vële wok vëritëna va.

19 Wuhnë, vahnë va fop njëtani soŋe imaÿwëhn hun Ahwëhn ɲa. Awa, nëŋëko gë wuhnë,

bare ñadëfu ayewu vëyët soŋe idi fërën w̃a, do ant'ayewu vëyët soŋe wameh ña.

²⁰ Wën hunte yédahnéd̃ yam ña biyéd̃ina w̃ëyehnéd̃ëha Sintani kuyët wapary hun hna! Arabi ipërëna Ahwëhn fu ỹa Yesu Këris nke gë w̃uhnë.

²¹ Timote, arëfëlënta mën d̃oku ỹa, nkaÿéd̃ëhu, gë vambaÿ mën va Lusiyus gë Yason do gë Sosipatëros.

²² (Do ami, Terëtuyus, ale herëhnéd̃ëha Pol aŋi kayëte, nkaÿëryid̃ëmu g'uŵac Ahwëhn a.)

²³ Gayiyus nkaÿëku. Ami, Pol, ỹalu hna nkebu do hnam mbarëléd̃ëni vële hwëtahnëk va fop. Erasët, ahwët koryi naŵ ỹa, gë aÿënta fu ỹa, Karëtus, nkaÿënihu.

²⁴ [Arabi ipërëna Ahwëhn fu ỹa Yesu Këris nke gë w̃uhnë fop. Amina.]

Icëmb təkwa

²⁵ Cëmbëryina Wënu ña! Umë hwëhnak fanka ỹaŵëhnu kwëtahn hna, gë Wanës Wakasëk wante haraŋéd̃ëfuhëhni vahnë ña g'ipëyahn soŋe Yesu Këris ña. Umë tëfëlëk g'ile yëtëndanéd̃ wante kahnëndëk Wën, soŵiko kwëlëkwël kobëri ña.

²⁶ Bare tame, coŵëtik gë vëkayëte wakila va gante nke iña Wënu ile ye kwëlëkwël ka. Umë fop soŋe vahnë va kwëtahnahnëniha Yesu do maŵëhnëndëniha ye. Do koyëna njonëhninëhni uyët rac wabulunda wabë d̃uniỹa ñi fop.

²⁷ Cëmbëryina Wënu ña, umë ale hwëhnak yasery ỹa fop! Umë hwëhnëk kwëlëkwël icëmb iña g'uŵac Yesu Këris w̃a! Amina.

Wamey
Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New
Testament+)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wamey

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source
files dated 1 May 2025
f961026b-f72f-5bd7-9f75-efa7f932577e